

Nueva Trova

– om den nye troubadurkunst i Cuba

Af Sven Fenger

Silvio Rodriguez:

»Oleo de Mujer con Sobrero« /

»Portræt af en kvinde med hat«

*Jeg har mistet en kvinde – følt ekstasen
og støvet,
mistet det skønne vanvid, hendes smalle
midje under mig,
mistet min elskov,
mistet min færd på hendes hav.*

*Jeg ser et lys, der glimter og snart over-
lader os til mørket.*

*Jeg ser en hund, der glammer mod må-
nen – med en skikkelse, der minder om
mig.*

Jeg ser også, at den ikke fandt mig.

Jeg ser, at den også forsvandt.

*En kvinde, unævnelig, flygter som en
måge,*

*og jeg tørrer hurtigt mine støvler, ban-
der og sætter uret istå.*

*Måtte jeg agte og ære kærligheden,
således at jeg kan synge hendes sang.*

*Halvhjertethed er en menneskelig svag-
hed, som elskende ikke kender.*

*For halvhjertet kærlighed bliver aldrig
til kærlighed eller til historie, den dør
blot ud.*

Mindet giver den ikke liv.

Overtalelse bringer den ikke tilbage.

*Traditionel
troubadur-
sang
(Foto:
Sven
Fenger)*

*En kvinde med sombrero – som et por-
træt malet af gamle Chagall –
der skrækslagen bukkede under, mens
jeg, der ikke slog til, brast i gråd.
Men denne gang græd jeg over mig selv
og nu over at se hende dø.*

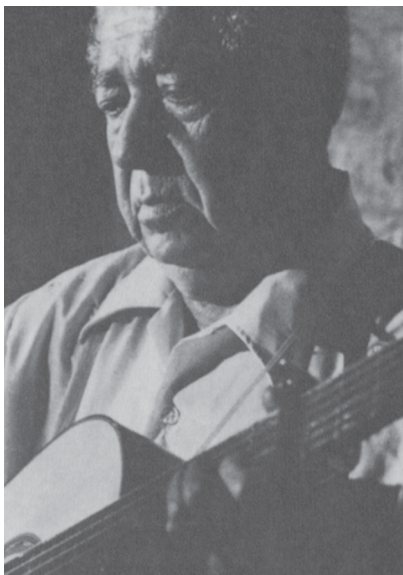
Sangene lever

Troubadurkunsten, *La Trova*, er en vigtig del af Cubas musikliv. I byernes *Casas de la Trova* – troubadurernes huse – kan man opleve klassisk troubadurkunst, ikke som en raritet, der tages frem og pudses op ved højtidelige lejligheder, men som en lyslevende tradition der idag dyrkes lige så intenst og engageret af såvel sangere og publikum som for 100 år siden. Og når man en aften i et *Casa de la Trova* oplever såvel nykomponeret som klassisk troubadurkunst, side om side og ofte fremført af

de samme kunstnere, bliver man endnu engang mindet om, at musiklivet i Cuba indeholder en dimension af tidløshed, og at der går en lige og ubrudt linie fra de kulturelle rødder til det aktuelle musikalske udtryk.

Den klassiske cubanske troubadurkunst udvikledes som genre i sidste halvdel af 1800-tallet i Orienteprovin- sen i det sydlige Cuba. Det var en sang- tradition, der især byggede på spansk troubadurkunst, men der var også lidt afrikansk rytmik med i spillet. Og det var stærke følelsesladede sange med kærligheden og naturlriske stemninger som de gennemgående motiver.

Sindo Garey, der døde i 1968 i en alder af 102 år, er en af genre-ns store skikkelser. Joseito Fernández, faderen til den verdenskendte »Guajira Guan- tanamera« er en anden.

Carlos Puebla

I 40'erne og 50'erne tilføjede Carlos Puebla genren en ny og skarpere tone. Cuba var på det tidspunkt politisk og økonomisk helt i hænderne på USA. Regeringen og præsidenten Batista var svage og uden reel indflydelse på afgørende beslutninger, og landet var præget af korruption, social undertrykkelse og imperialistisk udbytning. Carlos Puebla blev med sine stærkt politisk engagerede sange, der i humoristiske, ligefremme og saftige vendinger udstillede det politiske styre, nærmest et folkets talerør og et symbol på den langsomt men støt voksende modstandsbevægelse. Han var revolutionens troubadur, en troubadureernes ukronede konge i 60'ernes unge socialistiske Cuba.

En genre fødes

60'erne var ungdomsoprørets årti i den vestlige verden. Den cubanske revolution inspirerede de mere yderliggående dele af bevægelsen, og Che Guevara blev et symbol verden over på revolution og opgøret med *den hvide verden*. Samtidig skete der en vis afsmitning den modsatte vej:

La Nueva Trova – den nye troubadurbevægelse – blev skabt af en gruppe unge poeter, sangere og musikere, der var tilknyttet en workshop under Det Cubanske Filminstitut i Havana – *Grupo de Experimentacion Sonora del ICAIC*. Den kunstneriske leder var komponisten og guitaristen Leo Brouwer, og opgaven var at producere lyd-siden til spillefilm, dokumentarfilm og tegnefilm. Den cubanske filmindustri var i sin vorden, og den pionerånd, der prægede institutionen, som så mange andre dele af det cubanske kulturliv på dette tidspunkt, samt de tekniske faciliteter, der var tilstede her, dannede grobund for en kreativ proces og en nytænkning, der resulterede i, at en forholdsvis lille eksklusiv gruppe af unge kunstnere inspirerede en hel generation af unge sangskrivere og komponister.

Den klassiske cubanske troubadurkunst var det musikalske udgangspunkt, men den vestlige rockmusik og især protestsang med Bob Dylan som den centrale person var inspirationskilderne, – det, der fængede, og det der var medvirkende til, at bevægelsen sprang ud på netop dette tidspunkt. Ikke fordi man med vold og magt ville lægge sig op af tendenser i den vestlige verden, men fordi det var oplagt, at de nye sociale forhold i det socialistiske Cuba blev afspejlet i et udtryk, der af musikerne selv samt ikke mindst publi-

kum oplevedes som en adækvat sang-tradition.

Hvor Carlos Puebla direkte kommenterede politiske begivenheder og forhold i sine sange, er Nueva Trovaens sange en lavmælt hyldelse til *det nye menneske* og *den nye virkelighed* i revolutionens Cuba. Temaerne er som i de gamle sange ofte kærligheden og naturen. Men den sentimentalitet, der prægede disse, er nu undgået. Det er politiske sange, men de politiske fraser er afløst af symbolladede billeder: Foråret er ikke bare foråret, men også et billede på revolutionen. Og tabet af den elskede, jvf. sangen ovenfor, er også tabet af friheden – den frihed, man har levet så intenst med og måske ofret sit liv for.

Den unge Silvio Rodríguez

Silvio Rodríguez har engang sagt om sin kunst: »Sangen har til opgave at formidle ideer, at stimulere mennesker til at blive bedre, udtrykke vort lands historie, hædre de mennesker, der ofrede

sig i kampen for at skabe lykke for deres efterkommere, således at de idag kan nyde freden og socialismen, retten til skolegang, institutioner, sygehuse, mad og gratis videregående uddannelser. For mig er sangen et arbejdsredskab, et gevær, et kampvåben. Sangen gør det muligt for mig at være til nytte for andre mennesker, til nytte for revolutionen.»

Sammen med ca. 50 andre unge troubadurer, bl.a. Pablo Milanés, Sara Gonzales, Pablo Menendez og Noel Nicola, dannede Silvio Rodriguez i 1972 organisationen *Movimiento de la Nueva Trova* med politisk og økonomisk støtte fra Det Cubanske Kulturministerium. Og hermed var vejen banet og levebrødet sikret for det socialistiske Cubas unge, ærgerrige og – ikke mindst – rettænkende troubadurer.

Kontrol

I en formålserklæring fra stiftelsesåret hedder det bl.a.:

– *Sangen påvirker både den æstetiske og den ideologiske dannelse af vort folk ligesom enhver anden kunstnerisk udtryksform, men det sker med en specifik styrke, som overgår andre udtryksformer.*

– *En sangs ideologiske indhold bør vurderes såvel efter dens politiske budskab som efter dens kunstneriske, poetiske udtryk. Den bør styrke social bevidsthed og følsomhed. Den bør formidle kontakt mellem kunstneren og hans publikum. Den bør skærpe vort folks kampånd og bevidsthed overfor eksisterende samfundsmæssige problemer. Den negative ideologiske påvirkning sker ikke blot, når en sang tjener imperialistiske interesser og det overvundne borgerskab, men også når den*

mere subtilt fornægter vores nationale mentalitet og kultur i et fordummende udtryk. Vi bør således altid være på vagt ikke blot overfor direkte kontrarevolutionære kunstneriske udtryksformer, men også overfor sange, der indirekte svækker og forvansker vort folks åndelige stæde.

– *Man bør altid analysere den musikalske udvikling kritisk, konstruktivt og objektivt.*

– *Bevægelsen bør stimulere, at der skrives sange i en internationalistisk, solidarisk ånd.*

Formuleringer som ovenstående er typiske for de resolutioner, der er udsendt fra organisationen i årenes løb. Og de præciserer meget godt den dobbelthed, der præger Nueva Trova-bevægelsen:

På den ene side er bevægelsen sprunget ud af et kreativt kunstnerisk miljø, der i sig rummede muligheden for at skabe og præge en genre. Og resultatet er da også, at der indenfor bevægelsen er skabt en perlerække af sange, der aldrig vil miste deres aktualitet og kunstneriske tyngde, ligesom de har inspireret troubadurer over hele Latinamerika. På den anden side var det i den cubanske kulturpolitik interesse at sikre, at bevægelsen blev holdt indenfor revolutionens ånd. Der var i 60'erne og 70'erne i Cuba et stort behov for at højne moralen indadtil og manifestere sig kulturelt udadtil. Det er derfor ikke nogen tilfældighed, men resultatet af en bevidst statslig styring, at bevægelsen blev indlemmet under kulturministeriets brede, beskyttende og opdragende vinger. Hermed havde man sikret, at Nueva Trova-bevægelsen fulgte de samme overordnede retningslinier som kulturlivet iøvrigt i Cuba.

Pablo Menendez
Foto: Helga Petersen

Nueva Trova:

Interview med Pablo Menendez.

Pablo Menendez har været med i Nueva Trova-bevægelsen siden slutningen af 60'erne og er idag leder af Grupo Mezcla, et af Cubas mest populære orkestre. *Mezcla* betyder blandet, og navnet er ikke tilfældigt valgt. Dels er gruppens musik inspireret af mange og forskellige traditioner: Afro-cubansk, afro-brasiliansk, traditionel cubansk troubadursang samt vestlig orienteret jazz, rock og folkemusik. Dels er gruppen sammensat af folk med vidt forskellig musikalsk baggrund: Nogle er konservatorieuddannede med en betydelig klassisk baggrund. Andre har spillet cubansk populærmusik i diverse orkestre de sidste 15 år. Endelig har Pablo Menendez den for en cubansk orke-

sterleder noget usædvanlige baggrund, at han er født og opvokset i USA, og først som stor teenager, i 1966, flyttede til Cuba, hvor han har boet siden.

Jeg besøgte Pablo i hans hus, der ligger i den fredelige forstad Miramar, langt fra Havanas trafikale kaos og kun et stenkast fra en palmeomkranset strand ved Det Caribiske Hav. Han viste sig at være en særdeles veltalende troubadur og fortalte med mange ord og store ideologiske armbevægelser om Mezcla, om Nueva Trovaen og om den udvikling, der er foregået indenfor de seneste år, og som har medført, at Nueva Trova-bevægelsen idag ikke mere eksisterer som en organisation.

Det nye Cuba's sange

»Nueva Trova har altid været meget vidtfavnende og præget af forskellige tendenser. Nogle sangskrivere har specialiseret sig i at udvikle og bygge videre på den traditionelle troubadursang. Andre har været orienteret mod rockmusik og elektroniske virkemidler. Og andre igen har skrevet sange indenfor son- og salsatraditionen. Endelig har det mest almindelige nok været, at folk har spredt sig og indoptaget forskellige stilarter i deres musik. Men det, der gør det til Nueva Trova, er, at sangene handler om det nye Cuba, om problemerne med at administrere socialismen, om demokratiseringsprocesserne, om folks identifikation med deres egen historie, om frihedsbevægelserne i den 3. verden. Og hvor traditionelle latinamerikanske kærlighedssange er følelsesladede og sentimentale, så er Nueva Trovaens kærlighedssange objektivt realistiske i den forstand, at de handler om de nye samlivsformer og de nye kønsroller i det moderne Cuba.«

Udvikling

Hvad er grunden til, at Nueva Trova-organisationen ikke eksisterer mere?

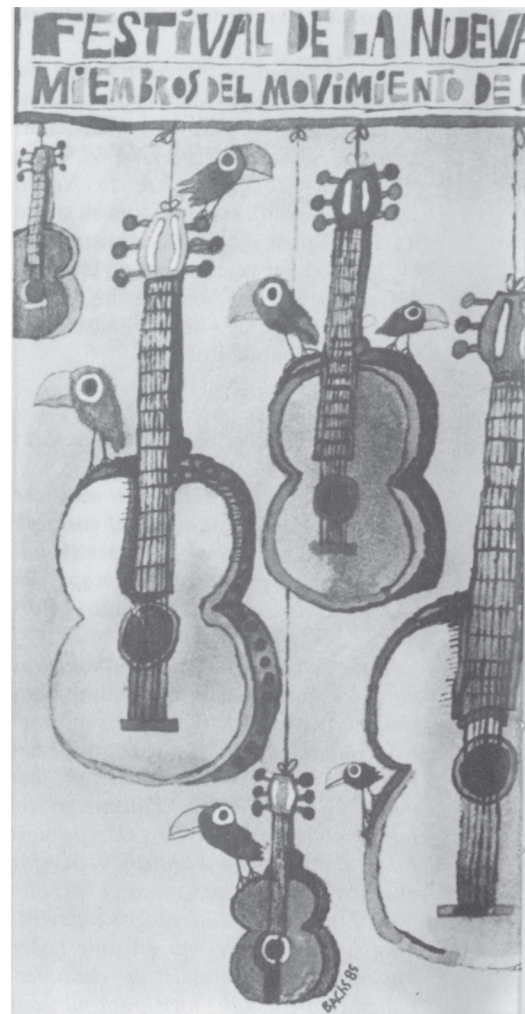
»Da jeg blev medlem af *Grupo de Experimentacion Sonora del ICAIC*, var vi en gruppe unge mennesker, der søgte en musikalsk udtryksmåde, vi kunne identificere os med. Vi var en eksklusiv bevægelse, en avantgarde, i starten, men i begyndelsen af 80'erne var der over 400 professionelle sangere og musikere tilknyttet organisationen. Vi holdt det sidste møde i midten af 80'erne, og da konstaterede vi, at organisationen havde løst sin opgave. Nueva Trova var nu en etableret kulturel bevægelse. De æstetiske rammer, tekstligt og musikalsk, var veldefinerede og afklarede. Det var ikke længere nødvendigt at arrangere lange og diskuterende møder sangskrivere, sangere og musikere imellem. Fra at være en bevægelse, der var født i opposition til det eksisterende musikliv, var Nueva Trova nu en af de mest populære genrer i Cuba. De kendteste Nueva Trova-sangere og -grupper er idag lige så store som de mest populære salsagrupper: Orquesta Revé og Los Van Van. I de sidste 2 år har der været afholdt Nueva Trova-koncerter på Revolutionspladsen i Havana. Det første år var der 100.000 mennesker. Det næste år det dobbelte, altså 200.000 mennesker. Det er 10% af det samlede indbyggertal i Havana!

Denne udvikling har så igen medført, at Nueva Trova som genre har bevæget sig. Nueva Trovaen er i fremdrift, organisationen er opløst og komponisterne leger og eksperimenterer idag mere, end de gjorde for år tilbage. Der er »less of elaboration in the form and more of the spirit, that will make your

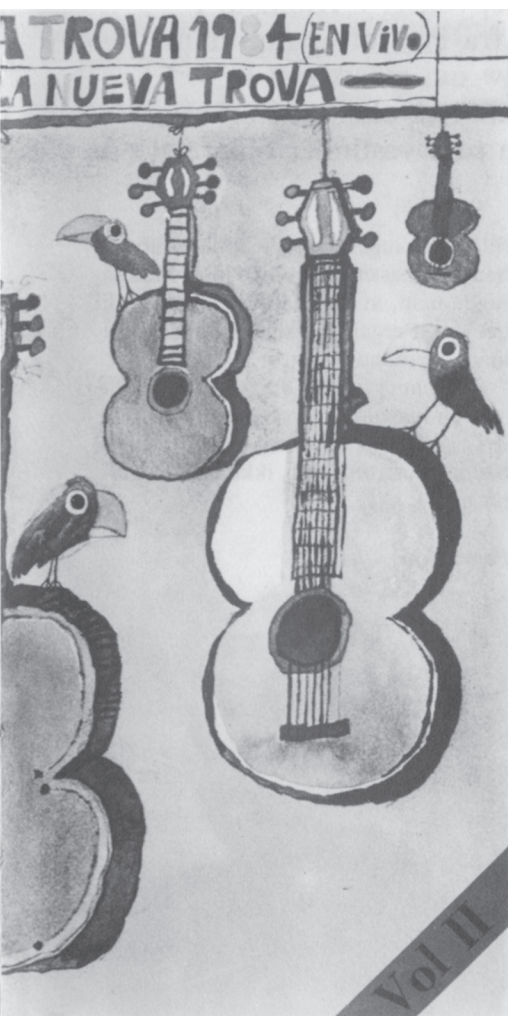
body feel good also at the same time that your heart feels good inside your mind«.

Er den ensomme troubadursanger med guitaren forsvundet fra scenen?

»Han eksisterer stadig. Alle de betydningsfulde grupper indenfor bevæ-

gelsen er afhængige af sangskriveren, der arbejder alene med sin guitar. Han var bevægelsens grundlægger, og han leverer stadig det rå materiale. Men som scenekunstner befinder han sig i periferien idag. Han eksisterer i mere intime sammenhænge, men ved de store koncerter er det simpelthen for svært at

trænge igennem. Det kræver en meget stærk udstråling og meget kendte numre at trænge igennem overfor et tusindtaligt publikum. Det er sikkert heller ikke uvæsentligt, at folk som Silvio Rodriguez og Pablo Milanés hver står i spidsen for et stort orkester, når de giver koncert. Silvio Rodriguez arbejder idag med en af de mest fremtrædende jazz-fusionsgrupper, »AfroCuba«, som er et stort 10-mandsorkester, og Pablo Milanés arbejder med en gruppe bestående af 5-6 musikere med masser af elektronisk grej og percussion.«

I Oriente lyder det anderledes

Lyder Nueva Trovaen ens overalt i Cuba, og er der ideologiske uoverensstemmelser sangerne imellem?

»Der er forskellige traditioner, men der er ikke tale om egentlige ideologiske uenigheder. Forskellene skyldes nogle rent materielle omstændigheder, der er specielle for Cuba. Handelsblokken gjorde det næsten umuligt for cubanske musikere i mange år at følge med i den teknologiske revolution, der er foregået indenfor den vestlige verdens musikindustri i 70'erne og 80'erne. Samtidig har det været et spørgsmål om, at den basale produktion i et underudviklet samfund, som det cubanske samfund jo er, er blevet prioriteret højere end hensynet til en mindre eksklusiv gruppe af musikere. Noget der tilsammen har bevirket, at det simpelthen har været lettere for en kendt gruppe i Havana at få fat i et nyt udstyr, end det har været for måske knap så kendte grupper i provinsen. Derfor er Nueva Trovaen dér også baseret på enklere instrumenter og dermed på en anden lyd.

Sangskrivningen som sådan er også

regionalt præget. Mezcla bruger en stor del af året på at turnere i forskellige provinser, og vi forsøger naturligvis at få kontakt med diverse troubadursangere for at snuse nyt materiale op. Og vi har hørt interessante ting af sangere i små byer som Guantanamo og Bayamo. Der er mere caribisk stemning over musikken i Orienteprovinsen, i Santiago, Granma og Guantanamo end i Havana. Nogle Nueva Trova-sangere i Santiago bruger lokale danseorkestre som backinggruppe ved deres koncerter, således at det sidste sæt kan bestå af regulær dansemusik. I modsætning til Europa, hvor publikum er vant til at sidde ned og lytte til musik, og hvor musikerne må arbejde hårdt for at få folk til at danse, har den stærke tradition altid været at danse til musik her i Cuba. Mest udpræget i Orienteprovinsen, knap så meget i Havana, fordi det i århundreder har været en international by med stærke påvirkninger udefra. Så i Orienteprovinsen er Nueva Trova-sangerens vej til folks hjerter gået via en udstrakt brug af traditionel dansemusik.«

Mezcla

Hvordan vil du karakterisere jeres egen musik?

»Mezcla er et orkester, der fra starten erkendte, at vi er børn af den rigeste blanding overhovedet i menneskehedens historie: Nemlig blandingen af Afrika og Europa i Amerika. Og denne kulturelle blanding er måske specielt stærk i Caribien. Vi er åbne og produktive overfor afro-cubansk, afri-brasiliansk, caribiske stilarter og nordamerikansk musik. Og hemmeligheden bag vores succes er nok, at vi forsøger at

give folk et ærligt udtryk, »tear out our hearts and give it to the audience«. For vi spiller ikke bedre end andre orkestre. Og vi har ikke bedre stemmer eller er bedre musikere. Men vi elsker at spille, og vi kender kun en stilling på den knap, der styrer følelsesudladningen: Den står altid på 10.«

»Når jeg synger, er jeg lige så meget skuespiller som musiker. At fortolke en sang er som at fortolke og spille en rolle. Derfor er mit repertoire præget af sange, der indeholder dybe menneskelige følelser, udtrykt i tekster af høj poetisk kunstnerisk kvalitet. Men ligeså vigtigt for mig er det, at sangen formidler budskabet om det cubanske liv, om revolutionen. Sangene skal samle, ikke sprede. Nueva Trovaens sange har disse kvaliteter. Derfor er jeg Nueva Trova-sanger.«

Jesus del Valle, troubadursanger, Havana.

Der er til dato ikke lavet en samlet fremstilling af Nueva Trova-traditionen på Cuba. Men den er på vej. Clara Díaz Pérez, der er ansat ved Centro de Investigaciones y Desarrollo de la Música i Havana, arbejder for tiden på en bog om emnet. Den forventes at udkomme sidst i 1990.

Steelpans - calypso - reggae – interview med George Rampersad

Ved Sven Fenger

George Rampersad er født og opvokset i Trinidad, i forstaden Tunapuna ca. 20 km fra Port of Spain. Han fortæller i det følgende interview om musiklivet i Trinidad/Tobago, om det at spille i et olietønde-orkester, om calypso og om hvordan han som vestinder oplever Danmark og musiklivet her.

George flyttede til Danmark i 1985 som 31-årig, og har siden arbejdet her, – som produktionsplanlægger i virksomheden Grundfos, – og som musiker i det århusianske musikmiljø. George spiller olietønder, *steelpans*, og er den ledende musikalske kraft i et 11-mands steelpan-orkester, *Århus Oil Stars*, og i en mindre calypsogruppe, *Kaiso*. Endvidere underviser han i steelpan-sammenspil.

Danmark-Trinidad

Er det svært at omstille sig til et liv i Danmark efter at være vokset op i Trinidad og et liv der i 31 år?

»Det er det. Der er stor forskel – vejret, kulturen og f.eks. alle de regler, man har her i Danmark. Vi har ingen regler dernede på den måde. Hver eneste lille detalje gælder der en regel for. Tag f.eks. dengang jeg begyndte at spille musik her i Århus: Vi havde samlet nogle folk – Leif Falk og nogle af de andre fra Friskolen – så vi skulle finde et sted og spille sammen. Jeg forestillede mig, at vi bare skulle finde et stykke jord og så bygge noget der, som vi ville have gjort det i Trinidad. – Uden

tilladelse, ingenting. Vi skulle simpelt hen bare besætte et stykke jord. Men så sagde man, at det må man ikke. Fordi der er en regel, der siger, at man ikke må gøre sådan noget.«

Hvor lang tid har du spillet musik?

»Jeg begyndte i et steelband i 1972, dvs. 17 år. Jeg kan kun spille på steelbandets instrumenter, ikke klaver, guitar etc.«

Foto: Arne Kjær

